

Motion till riksdagen 2011/12:U234

av Peter Rådberg m.fl. (MP)

Vapenexport

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av riktlinjerna för vad som räknas som krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ska pröva möjligheten att införa ett demokratikriterium i regelverket för krigsmaterielexporten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att framtida regelverk för krigsmaterielexport ska formuleras så att det utesluter möjligheten för Sverige att exportera krigsmateriel till länder som begår grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vapenexporterande företag inte ska kunna använda sig av exportkrediter eller annat skattefinansierat stöd för exportfrämjande åtgärder.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommande regelverk kommer att baseras på tillståndsprovning från fall till fall utifrån en samlad avvägning utifrån landets utveckling.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning som ska se över riktlinjerna för följdleveranser.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en krigsmaterielutredning om huruvida svensk export och import av krigsmateriel ska vara koherent med Sveriges politik för global utveckling (PGU).

Fel! Okänt namn på

Inledning

Sverige är idag världens största vapenleverantör, räknat per capita. Trots detta har Sverige inrättat Försvarsexportmyndigheten, en särskild myndighet för att ytterligare stödja de privata vapenföretagens exportansträngningar. Statens aktiva stöd har bidragit till att vapenexporten ökat med 350 procent under de senaste tio åren.

Vapenexport från Sverige är förbjuden. Enligt svensk lag är det bara vid vissa undantag som detta förbud tillfälligt kan upphävas. Bland annat sägs det i riktlinjerna att Sverige inte bör exportera vapen till länder i krig och till länder som omfattande och grovt bryter mot mänskliga rättigheter. Med tanke på att Sverige på pappret har en ganska tuff lagstiftning när det gäller vapenexport kan det kanske förvåna att vapen exporteras till länder som systematiskt bryter mot mänskliga rättigheter.

Sveriges målsättning att verka för demokrati och mänskliga rättigheter förlorar i trovärdighet när fina ord paras med vapenleveranser till förtryckarreger. Den arabiska våren har avslöjat ett dubbelspel hos flera västländer, inklusive Sverige. Militära samarbeten med nu avsatta despoter grumlar möjligheten att glädjas med den majoritet av människor som står upp för demokrati och mänskliga rättigheter.

Under 2000-talet har Sverige beviljat krigsmaterielexport till 15 diktaturer och summan uppgår till sammantaget 4 miljarder kronor. Saudiarabien som tidigare varit stängt för export har nyligen öppnats upp och får idag köpa vapen för hundratals miljoner kronor av Sverige. Sverige exporterar också stora mängder vapen till länder som befinner sig i krig som USA, och som anklagas för brott mot mänskliga rättigheter, som Indien.

Svensk vapenexport till diktaturer bidrar till att upprätthålla förtryck och legitimerar regimerna. Det borde vara en självklarhet att inte beväpna stater som fångslar, torterar och avrättar människor som kämpar för demokrati och mänskliga rättigheter. Trots riktlinjer för vapenexporten kan vi konstatera att svensk export av vapen och ammunition används för att hota, döda och förtrycka människor runt om i världen. Det finns ingen garanti för att inte de vapen vi säljer kommer att riktas mot en familjemedlem, en demokratikämpare, underlätta en våldtäkt eller döda ett barn.

Det är därför glädjande att riksdagen den 19 maj 2011 fattade ett viktigt blocköverskridande beslut om att vapenexporten till icke-demokratier ska skärpas. Beslutet är angeläget och fordrar brådskande förändringar för att inte ytterligare demokratirörelser och kamp för mänskliga rättigheter över hela världen ska skjutas i sank. Vi är emellertid oroade att processen för att få nya regler på plats försinkas och leder till urvattnade paragrafer som inte förhindrar några vapenaffärer i praktiken.

Miljöpartiets krav är att vapenexporten till diktaturer måste stoppas. Vi kräver också att Sverige förändrar sin utrikespolitiska hållning och återigen tar nedrustning på allvar. För att Sverige återigen ska klassas som ett land som står för fred, demokrati och mänskliga rättigheter måste vackra ord om-sättas i politisk handling.

Sverige har länge varit en stor vapenproducent men på senare år har vapenexporten flerdubblats. Detta trots att all vapenexport från Sverige är förbjuden. Enligt svensk lag är det bara vid vissa undantag som detta förbud tillfälligt kan upphävas. Bland annat sägs det i riktlinjerna att Sverige inte bör exportera vapen till länder i krig och till länder som omfattande och grovt bryter mot mänskliga rättigheter. Med tanke på att Sverige på pappret har en ganska tuff lagstiftning när det gäller vapenexport kan det kanske förvåna att vapen exporteras till länder som systematiskt bryter mot mänskliga rättigheter.

Svensk vapenexport bidrar till brott mot mänskliga rättigheter

All handel med vapen och krigsmateriel ska kontrolleras genom strikta regler. Sverige ska vara en föregångare genom sin lagstiftning om svensk export och import av vapen och krigsmateriel. Den totala vapenhandeln i världen måste minska. Det ska Sverige arbeta för genom en svensk restriktiv krigsmateriel-exportpolitik, men också genom att agera i internationella forum.

All illegal handel med vapen och krigsmateriel måste förebyggas och bekämpas. Under det kalla kriget och stormakternas militära kapprustning var ett starkt eget försvar nödvändigt för att kunna värna landets integritet. Ett starkt försvar krävde en stark svensk försvarsindustri som stod oberoende av omvärlden. Förändringarna i vår omvärld under de senaste decennierna har varit omvälvande och i huvudsak positiva.

För Sverige har det kalla krigets slut inneburit att de allvarligaste hoten mot vår säkerhet försvunnit. Sverige är och ska vara militärt alliansfritt. Men idag finns helt andra möjligheter än tidigare till internationellt samarbete på olika plan. För att möta dagens komplexa hot mot fred och säkerhet krävs internationellt samarbete. Även den svenska försvarsindustrin har genomgått stora förändringar sedan det kalla krigets slut. Det svenska försvaret har behov av materiel av god kvalitet med hög teknisk nivå. Materieförsörjningen sker idag inom ramen för internationellt samarbete.

I riktlinjer för vapenexport anges att respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att vapenexport ska beviljas. Det spelar ingen roll om vapen i sig kan komma att användas för att kränka mänskliga rättigheter eller inte, det räcker att kränkningarna förekommer i landet för att vapenexporten ska stoppas.

Att svensk utrikespolitik ska främja respekten för de mänskliga rättigheterna har av riksdag och regering betonats allt mer under senare år. Omsorgen om och försvaret av de mänskliga rättigheterna är en integrerad och central del av den svenska utrikespolitiken. Det är i detta sammanhang märkligt att regeringens fagra tal om mänskliga rättigheter, MR, inte får samma betydelse när det gäller den svenska vapenindustrins möjligheter att sälja sina produkter på den internationella marknaden.

Fel! Okänt namn på

Trots de hårda skrivningarna så ser verkligheten helt annorlunda ut än dess restriktiva intentioner. Riksdagens riktlinjer för vapenexport åsidosätts systematiskt. Sverige exporterar stora mängder krigsmateriel och följdleveranser till flera länder där svåra brott mot mänskliga rättigheter begås, vilket både legitimerar regeringarna politiskt och stärker deras vapenmakt rent konkret.

Miljöpartiet anser att vapenindustrins möjligheter att få exportkrediter till länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna ska stoppas.

Den nuvarande krigsmaterielexportlagstiftningen har flera brister, varför en ny bör införas. En framtida ny lagstiftning ska precis som idag vila på grundprincipen att export av krigsmateriel är förbjuden, men att dispens kan lämnas. Export av krigsmateriel ska fortsatt vara förbjuden till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter. Lagförslaget ska ligga i fas med utvecklingen på området och vara samstämmig med Sveriges politik för global utveckling (PGU). Vikten av demokrati, MR-perspektivet och internationella säkerhetspolitiska aspekter ska betonas.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen påbörjade ett arbete kring en ny lagstiftning men nu har lång tid förflutit sedan Krigsmaterielutredningen (Krut) lades fram. Miljöpartiet vill att regeringen tillsätter en ny krigsmaterielutredning vars syfte ska vara att arbeta fram en ny lagstiftning.

Sverige bör ha följande kriterier för försäljning av krigsmateriel:

- ? Det ska redovisas en tydlig konsekvensanalys till de land/länder som krigsmateriel ska säljas till.
- ? De ska göras en tydlig analys om hur de mänskliga rättigheterna, MR, efterlevs i landet innan försäljning av krigsmateriel kan godkännas till landet.
- ? Det ska göras en tydlig analys om hur fattigdomsbekämpningen utvecklas i landet innan försäljning av krigsmateriel kan godkännas till landet.
- ? Staten ska inte med skattemedel främja vapenexporten genom exportkrediter eller annat ekonomiskt stöd.

Avslutning

Sverige står idag inför ett viktigt vägval. Trots att Sverige har en mycket restriktiv vapenexportpolitik, så har den förändrats i grunden. Svensk vapenexport har blivit mer och mer exportorienterad. Valet står mellan att antingen ge efter för företagens påtryckningar och deras kommersiella argument och luckra upp exportreglerna (det som utredningen kring Krut har föreslagit) eller så väljer vi att stå upp för en sammanhållen utrikespolitik och ändrar exportkontrollpolitiken och dess tillämpning så att den överensstämmer med

Fel! Okänt namn på

de utrikespolitiska målen om nedrustning, mänskliga rättigheter, demokrati och global utveckling. Valet borde vara lätt – men det krävs politiskt mod för att genomföra det rätta.

Stockholm den 29 september 2011

Peter Rådberg (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Maria Ferm (MP)

Stina Bergström (MP)

Ulf Holm (MP)

Valter Mutt (MP)

Annika Lillemets (MP)

Jan Lindholm (MP)

Lise Nordin (MP)